

סוף זמן קר"ש

עש"ק מקץ

8:48

עש"ק ויגש 8:53

מאן דלא קרי קר"ש בעונתה
בנדי הוא כל ההוא יומא
(וזה"ק בלק קפ"ו)

ממעיינות התאחדותנו

י"ל ע"י: התאחדות אברכים דקהל יטב לב דסאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

שיעור השבוע

הבורת יסודי התורה

פרשת מקץ

מס' פסחים ב. עד ג.

פרשת וישב

מס' פסחים ד. עד ה.

ברקן את החג, משיבתיו את חגיו הרע
על ידי עסק התורה, לאור חזק וקאמ, היינו
באשרות, וביקר, השכם, כעור, ליל
כשרים עוד להשתמש באור חזק
הנה בך משה עמוד יט

כ"ו כסלו תשע"א

מקץ

שנה י"ג גליון י"א (תקל"ג)

ראי ברורה

ויהי מקץ שנתיים ימים פרעה חולם. במדרש רבה אשרי הגבר אשר שם ד' מבטחו זה יוסף ולא פנה אל הרבים ע"י שאמר לשר המשקים זכרתי והוכרתי ויתפוס לו שתי שנים. ומקשין העולם שהמדרש סותר את עצמו מרישא לסופא, דמתחיל באומרו ששם ד' מבטחו, ומסיים שנענש על שבתו בהשר המשקים ולא בהקב"ה, והיא סתירה מיני ובי'. ונראה דהנה דרך רשעים צלחה והם בוטחים על חלים ומצליחים כאמרו ד"ל רשע וטוב לו. אולם הכל הולך אחר החתום, ואף שתחלתם שלום, הרי סופן יסורים מרים וקשים בגיהנם. אבל בצדיק הדבר להיפך, תחלתו יסורים נלקות אותו מכל חובה וכתם, וסופו שלום וטוב. והנה יוסף שתלה בטחונו בשר המשקים, נענש מיד על זה כי הקב"ה מדקדק עם

הצדיקים כחוט השערה, ולכן הוצרך להתעכב בבית הסוהר עד שתי שנים. אבל מזה גופא שאנו רואים שנענש מיד ולא בעלמא דאתי, מזה ראי' כי היה צדיק ותמים במעשיו ותמיד שפיר הי' בטחונו שלם כראוי וכנכון, וממא טעמא נפרעו ממנו עכשיו כדי להטיב לו באחריתו והיא סופו שלום. ושפיר אמר המדרש דכיון שהיה תמיד שם ד' מבטחו, על כן הי' לו רק הפעם הזאת ירידה לגבי מדרגתו בטחונו ונענש על כך תיכף ומיד, וזהו ראי' שהי' תמיד שלם בבטחונו, שהרי ע"י שאמר לשר המשקים כי אם זכרתי נענש מיד שנתוספו לו שתי שנים, ונפרע ממנו הקב"ה בעולם הזה ולא בעוה"ב, מזה ראי' ברורה שהיה צדיק תמים.

מגדול עז

מפני כבוד המלכות

וריצוהו מן הבור ויגלה ויחלף שמלותיו. פרש"י מפני כבוד המלכות. וקשה דאף בלא זה היה

לו ליוסף לגלג את כל שערו אחרי שישב לזמן רב כזה בבית האסורים ולא גלג שערתיו. אך הנה אמרו בראש השנה דיוסף יצא מבית האסורים בראש השנה, ואסור להתגלגל ביום טוב. אולם הש"ך ביו"ד פוסק שלצורך מצוה מותר להתגלגל ע"י עכו"ם ביו"ט. ולכן כתב רש"י שרק מפני כבוד המלכות הורה יוסף היתר להתגלגל בראש השנה, כי כבוד המלכות "מצוה היא".

הקב"ה בעצמו

את אשר האלקים עושה הגיד לפרעה. יש לפרש היטב לשון הכתוב, דאיתא בברכות דשלשה דברים מכריזי הקב"ה בעצמו עליהם, רעב, שובע, ופרנס טוב, ובחלום פרעה היו השלשה דברים, שהיה רעב, ושובע, ופרנס חדש הוא יוסף. לזה אמר "את אשר האלקים בעצמו עושה", הגיד עכשיו לפרעה בהחלום.

פתחת אור

חלום בעתו

ועתה ירא פרעה איש נבון וחכם וישיתוהו על ארץ מצרים. וקשה וכי ליועץ המלך נתנהו לתת עצות לטובת העתיד, והלא רק

לפתור חלום נתבקש, ופתור את החלום. וי"ל דאיתא במסכת ראש השנה בפסח נידונין על התבואה והאדם נידון ברי"ה. וכיון שהחלום היה בליל ר"ה כדאיתא שם שבר"ה יצא יוסף מבית האסורים, א"כ קשה על פתרון יוסף שאמר שהחלום מורה על תבואת הארץ, דא"כ אין החלום בעתו, כי בפסח נידונין על התבואה ולא ברי"ה. ולתרוץ קושיא זו אמר יוסף, ועתה, פי' מה שבא החלום "עתה ברי"ה", זהו כי ירא פרעה איש נבון וחכם, והאדם הזה הלא זמן משפטו שפיר ברי"ה, ורצו לפסוק לו גדולה מן השמים, ולכן בא החלום עכשיו.

ישותנו יעקב

כל המרחם על הבריות

וקל שד-י יתן לכם רחמים לפני האיש וגו'. לכאורה המלות לפני האיש יתרות נינהו ויהיה סגי באומרו יתן לכם רחמים ושלח לכם האיש את אחיכם וגו'. ונראה דהנה איתא בשבת כל המרחם על הבריות מרחמין עליו מן השמים. והנה מלת "לפני" מתפרש גם קודם. ואמר להם יעקב, שהקב"ה יתן לכם רחמים "לפני האיש", היינו קודם שתבואו לפני האיש, יתן ד' לכם רחמים לרחם על האחרים, ואז תהיו בטוחים שישלח לכם את אחיכם, כי המרחם על הבריות ברור הדבר שמרחמין עליו מן השמים.

אמרי שפר

אחדות ישראל

כלנו בני איש אחד נחנו. בבעל הטורים ג' במסורה, הכא ואידך נחנו נעבור חלוצים, נחנו פשענו. ואפשר לומר עפ"י דאיתא בגמ' ע"י החיבור והאחדות אפילו עובדים עצבים חס ושלום, מכל מקום הנה לו, שדורו של אחאב אף שהיו עובדי עבודה זרה כיון שהי' ביניהם אחדות היו מנצחים במלחמה. והנה כלנו בני איש אחד נחנו, שאנו מחזיקים עצמינו באהבה ואחווה כבני איש אחד, אז אפילו כי נחנו פשענו, מ"מ נחנו נעבור חלוצים באין שום פגע חס ושלוש, הבן.

בית אשר

לא הי' מתיירא

ושם אתנו נער עברי פירש"י נער שוטא ואין ראוי לגדולה, ולכאורה הוא פלא איך לא חש לשקר במילתא דעבידא לגלויי. ואפ"ל עפ"י ד' דאיתא בגמ' שבעיקבתא דמשיחא יהי' סר מורע משתולל על הבריות פירש"י כל העולם אומרים עליו שוטא הוא, היינו משתולל לשון שטות עכ"ל. דלפי שנתייפה אצל העולם דרך השקר היפוך דרך התורה, ע"כ לאדם שהולך בדרך התורה וסר מרע, אפילו אם יהיה חכם מחוכם, משתולל הוא על הבריות, ממילא א"ש לפני שהיו ממקור הרשע, כמ"ש כמעשה ארץ מצרים שמקולקלין יותר מכל האומות, ע"כ אמר שר המשקים נער שוטא על יוסף הצדיק, על שנשתלם בדרך האמת והי' ירא את ה', מחמת זה היה נחשב בעיניו כשוטה, ולא הי' מתיירא שיתפס בשקרו לפני פרעה, שידע שגם פרעה הוא במדרגה זו שאיש סר מרע משתולל בעיניו, ואולם היה סיבה מן השמים שימצא חן בעיני פרעה, שהי' הכרח שיכניע טומאת מצרים.

דברי יאקל

מעייני השבוע

וטבח טבח והכן

וירא יוסף אתם את בנימין ויאמר לאשר על ביתו הבא את האנשים הביתה וטבח טבח והכן כי אתי יאכלו האנשים בצעירים. במדרש תנחומא (נשא פכ"ו) שואל והרי אין דרך מלכים להכין מזון לחבירי. אמר ר' יוחנן שבת היתה שנאמר והכן אין והכן אלא שבת שנאמר והיה ביום השישי והכינו וגו'. וממשיך במדרש ילמדנו רבינו נר תנוכה שהותיד בה שמן ביום ראשון מהו להדליק בה בשני. כך שנו רבותינו נר תנוכה שהותיד בה שמן ביום ראשון, מוסיף עליו כל שהוא ומדליקו ביום שני.

וביאר בספד"ק ייטב לב סמיכות השאלה של נר תנוכה שהותיד בה שמן לפסוק וטבח טבח והכן וגו', ששאלת המדרש תלוי בתיורצו הטי"ו והבית יוסף בטעם שמדליקין נר תנוכה אף ביום ראשון, שלכאורה לא היה בה נס שהטי"ו מתירין על פי דברי הוזה"ק דברכתא דלעילא לא אשתכח על אחר רקניא, ואי"כ צריך לומר שהיה נס שלא נשרף כל השמן ביום ראשון, והבית יוסף מתירין שחלקו השמן לח' חלקים והיה נס שנתמלא כל הגר בשמן, וכתב בהגהות ר' ברוך טעם שלתירצו הטי"ו לא היה מוציא אז מותר השמן למקום הדשן אלא בו היה מדליק מחדש, וכיון שגר תנוכה ניתקן על הנס שנעשו במטרה באותן הימים, מסתבר כי השמן הותר מזמן א' מוסיף עליו ומדליקו וכמו שהיה בשעת הנס. משא"כ לתירצו הביי' גם אז היה מדרשן ומטיבין בכל יום ולא הדליקו בשמן הותר, אי"כ מסתבר דאסור להדליק משמן הותר, ומדרש מסיק בתיורצו הטי"ו דשרי. והנה הקשו האחרונים דהא הקב"ה בעצמו יכול לבדוא יש מאין אפי' מאתר רקניא ואין ציל שנותר שמן מזמן ראשון. וכת' ביט"ל לבאר דאפי' אצל הקב"ה צריכים לכתחילה שיחול הברכה על דבר מסוים, ומביא ראי' מדברי הוזה"ק שכת' על הפסוק ויברך אלקים את יום השישי שצריך כל אדם לסדר שלחנו ולהכין סעודת ליל שבת כדי שיתברך שלחנו בכל ששת ימי המעשה והברכה אינו חל על שלחן ריקן, ואף ששם הוא ברכת השי"ת בעצמו דככת' ויברך אלקים אפי"ה צריך לסדר שלחנו שיחול עליו הברכה וכשיטת הטי"ו.

ובזה יבואר סמיכות המדרשים, וטבח טבח והכן וגו', שצריך להכין צרכי שבת למען יחול הברכה, והוא כשי"ה הטי"ו ואי"כ נפש השאלה האם מותר להדליק במותר משמן כשי"ה הטי"ו שמוזר.

בשלטי גבורים (פ"ה במס' שבת) כתב, ברוב השנים תנוכה חל בפרשת מקץ וקבלתי סימן דכת' ב'פ' מקץ וטבח טבח והכן, תח' מטבח והתיבה והכן הם אותיות תנוכה' וסמך לסעודות שעושין בתנוכה' ואותיות וטבח טבח בגמטריא מ"ד כנגד המ"ד נירות של תנוכה. ולא' קשה קישור תנוכה דוקא לפסוק זה, ומבאר מרן ז"ע בספד"ק דברי יואל שיוסף צוה לעשות פועל דמיוני על גאולה העתידה, וזהו שאמר וטבח טבח והכן, לעשות הכנה דרבה לשבת כמשי"ח המדרש אין והכן אלא שבת, כי אתי יאכלו האנשים בצעירים, וכמשי"ח בספד"ק דערב רומז על זמן הגלות ובובר הוא זמן צמיחת הגאולה כדמיון הבוקר שמתחיל להאיר וצהרים הוא אחר הגאולה שהאור יאיר בתוקפו כמו השמש בצעירים, וז"ש כי אתי יאכלו האנשים בצעירים, היינו לעתיד לבא בעולם התיקון שאז יהי' אחדות גמור בין השבטים הקדושים, וזוהו להתפלל ולעשות הכנה ופועל דמיוני על גאולה העתידה יום שכולו שבת.

והנה נס תנוכה נשתנה מפרשים שאז עשו כל ישראל תשובה שלימה בעת הצרה וזכבות התשובה באה הישועה, משא"כ בתנוכה לא היה אפשר להם להקהיל קהלות ולהתאחד כל ישראל בתשובה רק אח"כ כשגברו החשמונאים חזרו כל ישראל בתשובה שלימה. וכן גאולה העתידה הוא ז"כ רק על שם העתיד מה שעתידין ישראל לעשות תשובה אחר ביאת משיח, וגם יש צורך בנס תנוכה לגאולתן של ישראל כמשי"ח במדרש שבזכות אותו הגר אביא לכם מלך המשיח כמשי' ערכתי נר למשיח.

רבינו נולד לאביו רבי שלמה. בנעוריו למד בצוותא חדא אם הרה"ק רבי אברהם דוד מבוטשאטש בעל "דעת קדושים, והסתופף בצלו של הרה"ק רבי יחיאל מיכל המגיד מזלָטשוב, ובצל רבי מרדכי מקרעמניץ, ורבי ישכר בער מזלָטשוב, בעמ"ס "מבשר צדק". משנתפרסם שמו כגאון גדול בדורו, שימש ברבנות בקהילות גדולות וחשובות, ביניהם מאהלוב, באטישאן, קעשינוב, טשערנאוויץ, ועוד. בסוף ימיו עלה להשתקע בארה"ק והתיישב בעיה"ק צפת ת"ו ושם מנו"ח במערה בין ציון מרן הבית יוסף והאר"י הק'.

רבינו השאיר אחריו ברכה ספריו הק' המפורסמים בעולם מספרי היסוד בתורה החסידות, "באר מים חיים" עה"ת, "סידורו של שבת" עניני שב"ק, "סער התפלה" עניני תפלה, "ארץ החיים" מוסר וחסידות.

רבינו הי' פעם חולה מאוד ל"ע, ושכב שלש מעת לעת בהינר פעלט (בלי הכרה), ופתאום התחיל להזיע והוטב לו ב"ה, וסיפר רבינו, כי נשמתו היה כבר בעולם העליון, וראה בשמים הבעש"ט הקדוש הולך עם התלמידים, ושאל מי הולך שם, ואמרו לו שזה הבעש"ט הק', אז ניגש אליו וביקשו שיברך אותו שיהי' לו רפואה שלימה.

אמר לו הבעש"ט איזה שייכות יש לך עימי, היית אצלי, אתה מכיר אותי? אמר הבאמ"ח כי רבו הרבי ר' מיכל'ע מזלָטשוב זיע"א סיפר בכל שלש סעודות עובדא מכם. פעם בשלש סעודות היה מאוחר מאד והרבי ר' מיכל'ע כבר נטל ידיו מים אחרונים ולא סיפר עדיין עובדא, אז הזכרתי לו כי עדיין לא סיפר עובדא מהבעש"ט הק', ואני מבין אם הרבי שליט"א סיפר עובדא מכם הי' לכם נייחא בעלמא דקשוט, ובזכות זה אני מבקש רפואה. אמר הבעש"ט כן, והניח ידו על ראשו של רבינו והתחיל להזיע ולאט לאט הוטב לו, והי' לו אח"כ רפואה שלימה. (אוצרי ישראל)

פעם באו שלשה אנשים מפלך מאראמוש לחסות בצל קל אצל רבינו על יום הכיפורים, ואחד מהם נפל למשכב, ולא הי' יכול לבוא לביהכ"נ להתפלל לא ביה"כ ולא בימי החג הסוכות. ויהי ביום שמחת תורה, וגברה עליו מחלתו מאד עד שאמרו נואש לחייו, רח"ל. ויבאו שני חבריו אל רבינו, וטענו במרת נפשם, "הכי זה השכר על שבא לחסות בצלו דמר?" אשר בתום לבבו בא מארץ מרחק... והבטיח להם רבינו בברכתו, כי לא עוד שיתרפא, אלא גם יחי' עוד ט"ו שנה. וכן הי'. (פרי עץ חיים)

פעם א' ראה רבינו רוכב אחד על הסוס על יד מי הנהר בשבת קודש לרחוץ את הסוס במימי הנהר. שלח אליו שליח שלא ירכב על הסוס שהוא חילול שבת. התחצף הלה ואמר להשליח להשיב אל רבינו ולאמר לו, שאין זאת מענינו של הרב, הרב צריך לשבת בביתו ולא להסתכל החוצה. ע"ז ענה רבינו ואמר, א"כ כי חציף כולי האי, אז לא ישוב לביתו מחילול שבת הלז. ויקח רבינו את החומש ויקרא ממנה הפסוק, "מחללי מות יומת". והרוכב ההוא כשנכנס להנהר, נפל שם ונטבע ומת. (שם)

לרבינו הי' בן גרוע מאד, וסברו החסידים שהרב אינו יודע כלום התנהגותו. הלכו לבדו אתו מענין זה כדי לחשוב איזה עצה. כאשר עמד אחורי הפתח קודם שוכנסו לפנים, שמעו שאומר הרב "רבש"ע אין צריכים עוד לבן גרוע כמו בני, ועכ"ז כיון שאני אביו, אני נותן לו הכל, מכש"כ בניך ישראל שאינם חלילה במדריגה כזה, בודאי שאתה צריך ליתן להם כל סיפוקם". ראו שידוע היטב כל הענין, ולא לדבר אתו. (חמדה גנוזה ח"ב)

הילולא דצדיקיא

הרה"ק בעל באר מים חיים זל"ה
כ"ז כסלו תקע"ג

את ספרו הק' "באר מים חיים" הי' מקריא לסופרו נאמן ביתו רבי צבי גרשון, והוא הי' כותב מילה במילה. ופעמים הי' מעירו באמצע הלילה ורבינו התחיל לאמר ורבי צבי גרשון הי' כותב. (מאמר מרדכי, סלָאנים)

זקני הגה"ק מצאנו זיע"א אמר על הספה"ק "באר מים חיים", שספר זה "מאכט פלאטערן דאָס האָרץ צום לעבעדיגן בורא". (מרתת את הלב לקל חי). (דברי חנה ח"ב)

ה' רבי שבכל ליל שבת קודש לא קידש על היין עד שגמר פירוש ה"באר מים חיים" על הפרשה. פעם אחת נחלה בנו רח"ל ולא היתה דעתו מיושבת עליו ולא הי' יכול ללמוד בספר "באר מים חיים", אבל על כל פנים אמר התיבות מהספר הק' "באר מים חיים" בלי לחשוב פירוש המלות, תיכף כשגמר לומר כל ה"באר מים חיים" על כל פנים אמר התיבות הסדרה, תתרפא בנו. (שיח זקנים ח"ד)

פעם אמר רבינו דרשה בראש השנה, וכל הקהל נפלו על פניהם מגודל הבכיות, וכולם שבו בתשובה, אחר התפלה אמר רבינו חשבתי כי עכשיו בטח יבוא משיח שכולם שבו בתשובה, רק נראה שהי' בין האנשים איש שלא נתעורר. (אוצר ישראל)

פעם גערב שבת קודש בא יהודי אל רבינו בבקשה שיברך את השוורים שלו, וענה רבינו מה הנך חושב שאברך את השוורים שלך שיריעו

בשבת, שבת נוטריקון ש'בת ב'המתך תלך, ש'בת ב'המתך ת'מות. והתחיל האיש לבכות וצעק: לא רבי, הם לא ירעו בשבת. נענה הרה"ק הבאר מים חיים: ש'בת ב'המתך ת'נוח, ש'בת ב'המתך ת'צלח. (כ"ק הרמ"ח סלָאנים)

מדברי תורתו

אופן התקרבות והדביקות לבורא עולם הוא רק ע"י התורה והמצוות כו', כאשר הוא מדבק הבל פיו שהיא נשמתו, כי נפשו יוצאה בדברו, לעסק התורה והתפלה, הרי מדבק כל כוחו הפנימית לאור ה' הנעלם בה שהוא רצונו ית', ואם עיני שכל לו, מרגיש טעם עריבות נעימות ידידות חיבת הקודש אשר בזה, עדי שיערב למו עי"ז מתיקות התורה והתפלה, שהוא בחי' אתדבקות רוחא ברוחא באור אין סוף ב"ה, יותר מכל חמדת חביבות חפיצות כל מחמדי עולם ותענוגיה כו', וכן ע"י מצות מעשיות שנעשה בזה מרכבה לשכינה. (באמ"ח)

זכותו וגן עלינו ועל כל ישראל אמן

ממעייני הפשט

זכות יוסף

והנה השמש והירח וגו'. בב"ר איתא כשאמר לו יהושע לשמש שמש בגבעון דום לא רצה לעמוד עד דאמר ליה ולא כסף זביןיה דאבא את, פירוש וכי איך עבדו של יוסף, דכתיב והנה השמש והירח ואחד עשר כוכבים משתחווים לו, ויהושע מזרע יוסף, דכתיב 'למטה אפרים הושע בן נון'. מיד ויעמוד השמש.

דעת זקנים

מכה ומרפא

ופרעה חולם. לא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם. כשר ודם, מכה באומל ומרפא ברטיה, אבל הקב"ה מכה באומל ומרפא באומל. יוסף הוכה ע"י חלום שחלם על אחיו, ותרפא על ידי חלום פרעה, והיינו שיסיד הפייט מנכות עצמן מתקן רטיה.

דעת זקנים

שני חטאים

את חטאי אני מזכיר היום. וא"ת הלא לא חטא אלא חטא אחד שנמצא זבוב בכוס פרעה. וי"ל החטא השני הוא שלא שפך היין. וי"מ את חטאי החטא שחטא נגד פרעה והחטא שחטא נגד יוסף שלא הוכיחו עד עתה ולא שלם גמולו.

ריב"א

מפני כבוד המלכות

ויגלה מפני כבוד המלכות. מאי קמ"ל פשיטא דמפני כבוד המלכות עשה זה. ועוד קשה למה לא תפש רש"י כל הפסוק ויגלה ויחלף שמלותיו שהרי גם את הכל עשה מפני כבוד המלכות. י"ל משום דקשה לו ויגלה דאין גלוח אלא בתער ומשמע מכאן שגלח גם את זקנו בתער ואיך עשה הדבר האסור הזה להשתחית פאת זקן, לכך פירש"י ויגלה מפני כבוד המלכות שמפני כבוד המלכות מותר וכדאמרין אבטלוס בר ראובן התירו לו לספר בתער מפני כבוד המלכות וזה כי כשאין הניקף מסייע למקף ואינו עושה מעשה בידים אין שם אלא איסורא דרבנן ומפני כבוד מלכות התירו לו, ולכן תפש רש"י ויגלה מפני כבוד המלכות.

ר"ע מברסטרואר

יש אם למקרא

ויחלף שמלותיו. מכאן רמז למה שאמרו רד"ל בראש השנה יצא יוסף מבית האסורים שהרי ויחלף שמלותיו בגימטריא בחד בתשרי. וקשיא לי כי מצאתי שמלותיו חסר ו', אלא אם נאמר יש אם למקרא.

דעת זקנים

בלילה אחת

ועל השנות החלום. ואם תאמר, והלא חלומותיו של יוסף עצמו נשנו ולא נתקיימו עד לאחר עשרים ושתיים שנה. אלא יש לומר שחלום זה היה בלילה אחד ושל יוסף בכמה לילות.

חזקוני

ע"ש האבות

קרא אפרים. ע"ש אבות אברהם ויצחק שנאמר בהם אפר. אברהם, שנאמר ואנכי עפר ואפר, יצחק כאפר על גבי המזבח, דאפרים משמע שתי אפרות. ולכן נקראו ישראל ע"ש אפרים, שנאמר הבן יקור לי אפרים.

דעת זקנים

אל יפתח פיו לשטן

רדו שמה ולא אמר לכו, רדו לר"י שנים שנשתעבדו למצרים וכו'. קשה מנא לו דבשכיל כך אמר רדו, תאמר דמשום הכי אמר רדו לפי שארץ ישראל גבוהה מכל הארצות. י"ל משום דאמרין אל יפתח אדם פיו לשטן ואעפ"י שנופל כן לשון ירידה משום האי טעמא דארץ ישראל גבוהה, מכל מקום לא היה לו לומר יעקב לבניו לשון גרוע בלשון ירידה, אלא שרמו לר"י שנים שנשתעבדו שם.

ר"י מברסטרואר

לא היו שלחו אחים

כלנו בני אש אחד. תימה מה תשובה היא שלא היו מרגלים. וי"ל שאלו היו מרגלים ששלחו אותם לרגל הארץ היו שולחים בני אדם שהם נכרים זה לזה ולא אחים, מהרב מאיר מלחמ"ה.

דעת זקנים

על מה תמהו

וישבו לפניו הבכור כבכורות והצעיר כצעירותו. פירוש רש"י מכה בגביע וקורא ראובן שמעון וכו' כדאיתא במדרש ר' נתנחום. אך קשה הלשון, אם כן היה לו לכתוב וישיבם לפניו שהי' משמעו שיוסף היה מושיבם לפניו הבכור כבכורות. ויש לומר דהכי פירושו, וישבו לפניו מאלוהי, כי כן היה דרכם תמיד לשבת בכל המסיבות הבכור כבכורות והצעיר כצעירותו, ויתמהו האנשים, ולא על השיבה שהרי כן היה דרכם תמיד ולא על פי יוסף היתה ישיבתם, אלא על וישימו לו לבדו ולחם לבדם ולמצרים לכדם, בזה תמהו איש אל רעהו, אמרו האיש הזה לא עברי ולא מצרי, מי הוא זה ואיזה הוא שהוא נבדל מכל עם ואומה, ועל זה ויתמהו האנשים.

פירוש הרא"ש

דברות קודש

מכ"כ מרן אדמו"ר שליט"א

לחנוכה

נתפרסם ע"י ועד להוצאת ספרי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

הנרות הללו אנו מדליקין על הנסים וכו' שעשית לאבותינו על ידי כהניך הקדושים וכל מצות שמונת ימי חנוכה. וצריך ביאור למה מפרש שהנס היה על ידי הכהנים דוקא, גם מהו השייכות אל מה שאמר אחר כך וכל מצות שמונת ימי חנוכה. וי"ל פ' בהקדם קושית

הבית יוסף (סי' ע"ר) למה קבעו ח' ימים, דכיון דשמן שבפך היה בו כדי להדליק לילה א' נמצא שלא נעשה הנס אלא בז' לילות, ותיקן הטורי זהב (ס"א), שהיה צורך ביום הראשון שישאר מעט משמן שנמצא בפך, כדי שיהא ראוי שישיר בו הברכה, ע"ש בטעמא דמילתא לפי דרכו. ובשו"ת בית יצחק (א"ח סימן ק"י) ביאר הענין על פי דברי התוס' תענית (דף ק) ד"ה דבר הסמוי דכיון שאין הברכה שורה אלא בדבר הסמוי מן העין, אם כן מה שמתרבה בשביל הברכה הוי כמו הפקר, שאין לשום אדם זכות בו, ע"ש. ולפי זה קשה לכאורה איך הדליקו מהשמן שנתרבה בנס, הא הוי שמן הפקר ולא הוי קודש, כמבואר בתוס' (בבא בתרא עט: ד"ה אימור) דאין חצר קונה להקדש, וצריך לומר שנשאר מעט מהשמן שבפך, וכל מה שנתרבה עליו בנס אמרינן קמא קמא בטל, נמצא שעל ידי שנשאר קצת משמן שבפך היה כשר להדליק שמן של נס, עכ"ד.

אך כ"ק מרן דו"ז זללה"ה בדברי יואל (לחנוכה אות מג אות ב) העיר על דברי הבית יצחק דמה שכתב בנתיבות (פתיחה לס' ר) דהא דאין חצר קונה להקדש, הוא משום דאין יד להקדש, וזהו דוקא בסתם הקדש דהוי חב לאחרים, ומהו מיירי התוס' (מעילה יג. ד"ה אב לאם) דאין יד להקדש, אבל היכי דלא הוי חב לאחרים שפיר יש יד להקדש, וזהו סברת הרמב"ן (בבא בתרא עט: ד"ה דיש יד להקדש, דמיירי בהקדש בור ונתמלא מים ובשובך ונתמלא יונים, דאין כאן חב לאחרים, דהא אי לאו בירא ושובכא דהקדש לית כאן מים ויונים, ושפיר יש יד להקדש, עכ"ד. ואם כן הכא

בשמן שנתרבה על ידי נס איך קאמר הבית יצחק דלא קניא הקדש מטעם דאין חצר קונה להקדש, הא הכא שנתרבה השמן של נס אין כאן חב לאחרים, דאי לאו להקדש לא היה כאן

תוספות ברכה כלל, ואם כן ודאי דקניא ליה חצירו של הקדש, ואם כן תו לא מיפסל להדלקת המנורה מטעם הפקר דכבר קניא ליה חצר להקדש, עכ"ק.

ויש ליישב דברי הבית יצחק, על פי מה שכתב החתם סופר בתשובותיו (א"ח סוף סימן קצ"ז) אהא דמציוני גבי אלישע דכתבי (מלכים ב ד ו) אין עוד כלי ויעמוד השמן, ואמרו חז"ל (ילקוט רמז רכח) עמד שער השמן, שנתתיקו השמן. הענין כי כל צינור השמן שהיה ראוי להשפיע אל הזיתים, המשיך הנביא כולם לתוך כלי האשה, וממילא נתקלקלו כל הזיתים ונתתיקו השמן, ע"ש בדבריו.

ובזה ביאר כ"ק מרן אדמו"ר זללה"ה בחידושי תורה (לחנוכה עמוד לב) בענין נס חנוכה, שהשמונאים הקדושים בתפלתם הזכה המשיכו שמן מזיתים טהורים שהיה רחוק מהם והמשיכו אותם לתוך המנורה, והטעם דאילו היה הקב"ה משפיע בריאה חדשה יש מאין, היה השמן אסור להדלקה משום דהוי שמן של נס ולא שמן זית, וכמו שהעיר בדברי יואל (שם) איך הדליקו בשמן של נס, הא איבעי לן בגמרא (מנחות סט: ובתוס' שם) בחטין שירדו בעבים בדרך נס אם כשרים לשתי הלחם, והכי נמן שמן שנתרבה על ידי נס הוי שמן של נס ולא שמן זית ואסור להדליק, ולכן היה צריך שיהיה הנס במנורה על ידי תפלת הצדיקים, ונמשך ההשפעה מכל צינורי השמן בעולם שהיה ראוי להשפיע אל הזיתים, דהוי שמן זית ולא שמן של נס, ונתרבה השמן בברכה על ידי תפלת הצדיקים, עכ"ד.

ונמצא לפי זה שהשמן שנתרבה במנורה היה מצינורי השמן של אחרים, נמצא דבאמת היה כאן חב לאחרים שהרי נלקח ההשפעה מצינורות אחרים, וכיון דהוי חב לאחרים לא קניא חצירו של הקדש דלא מהני שליחות, ושפיר כתב הבית יצחק שהיה צורך שישאר מעט משמן שבפך לבטל בתוכו שמן שנתרבה, דאי לאו שהיה נשאר משמן שבפך היה שמן של הפקר, דכיון שנמשך השמן מצינורות אחרים הוי חב לאחרים ובכה"ג אין יד להקדש והוי שמן הפקר דאסור להדלקה, ועל כן היה צורך שישאר מעט משמן שבפך כדי לבטל בתוכו שמן שנתרבה על ידי הנס, דקמא קמא בטל, והיה ראוי להדליק בו בשאר הימים.

ובזה יתבאר נוסח הברייתא הנרות הללו אנו מדליקין על הנסים וכו'

שעת הסכנה מכלים וכלים שונים

במס' שבת (דף כא:) נר חנוכה מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ וכו' ובשעת הסכנה מניחה על שלחנו ודיו.

ויש לומר בדרך רמז כי ענין הדלקת המנורה על פתח ביתו מבחוץ הוא להורות על אור התורה, כי נר מצוה ותורה אור (משלי ו כג), על דרך שאמרו (איכ"ר) פתיחתא ס"ב) המאור שבה מחזירו למוטב, שבדביקות בתורה הקדושה יוכל האדם לשמור עצמו בהיותו על פתח ביתו מבחוץ בשוקים וברחובות, כי בימינו אלה צריכים לסייעתא דשמיא מרובה שיהיה מותר האדם מן הבהמה לומר אין. ומה שאמרו **ובשעת הסכנה מניחה על שלחנו**, יש לומר בדרך רמז כי בעוה"ר בימינו אלה הוא שעת הסכנה שמכניסים טומאת השוק בתוך הבית על ידי שמכניסים כלי הטמא ורואים שם ראיות אסורות, והנה בימים מקדם היו צריכים להשפעת המנורה על פתח ביתו מבחוץ שיגן על השפעת השוק, אבל בימינו אלה שהוא שעת הסכנה מניחה על שלחנו, כי בעוה"ר צריכים שמירה יתירה גם בבית, כי על ידי לחיצה קלה על הכפתור יכול להגיע למקומות המטונפות ביותר. מצות חנוכה נר איש וביתו, כי קדושת הנרות צריך להשפיע טהרה וקדושה על איש וביתו. וכבר היה דברינו (בדרשה כ"א כסלו דהאי שתא) להזכיר דברי כ"ק מרן דו"ז זללה"ה שאמר בדרשת הושענא רבה שנת תשס"ו, שאני יודע איך נמצאים עוד יהודים שיש להם כלי הטמא ועדיין לא הגיעו לידי שמד ר"ל. ובעוה"ר הוא כגזירת היונים שגזרו כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק ונחלה באלקי ישראל.

אוי ליידער ליידער רבים חללים הפילה, אזויפיל מענטשן זענען צוגרינד געגאנגען, יעדער איז געווען א חכם בעיניו און געהאלטן מיר וועט עס נישט שאדן, ער האט נישט געקענט זאגן דעם אין, ער האט נישט געקענט זאגן דעם ניין פארן יצה"ל, מען האט אנגעהויבן צו קוקן, מען האט זיך פוגם געווען די אויגן. ליידער ליידער, מען הערט אזעלכע ביטערע כשרות ווי גרויס און קליין זענען ליידער ליידער אפגעפארן, נעבער אזוי פארדארבן געווארן, רחמנא ליצלן וואס מען הערט זיך אן, פון די שענסטע הייער, פון די שענסטע שטיבער, ערליכע אידן ליידער מאכן מיט קינדער, שרעקליך רחמנא ליצלן, מען זאל עס אוודאי נישט וויסן, ווייל דעמאלטס איז מען שוין א צועק לשעבר ואין מושיע לה, מען קען זיך שוין נישט העלפן.

מען ברענגט זיך אריין בידי א טמא'ע כלי אין שטוב, די מתינונים האבן אזוינס נישט געהאט, און אידן ברענגן דאס אריין אין שטוב, און די בני בית און די קינדער ווערן מיט דעם מחונן, מען לאזט זיך אריין מיט דעם, אוי לענים שליין ראוות, וויי פאר די אויגן וואס קוקן, חכמי ישראל האבן מתקן געווען נר חנוכה מצוה בראיה, זעט מען אז מען קוקט אויף נר חנוכה ברענגט דאס אריין קדושה, מען קוקט אויף א הייליגע זאך איז עס מטהר די אויגן ס'ברענגט אריין קדושה אויף די אויגן, זה לעומת זה טאמער קוקט מען אויף טריפה'נע פלעצער, פלעצער וואס מען טאר נישט, איז עס מטמא ר"ל די אויגן, ס'האט א געוואלדיגע טומאה.

מתוך ס"ג מקץ שבת חנוכה שנת תשס"ט לפ"ק

שעשית לאבותינו על ידי כהניך הקדושים, כלומר שנעשה הנס על ידי תפלת הצדיקים שהמשיכו שמן מצינורות אחרים, ואם כן הוי חב לאחרים ולא קניא חצירו של הקדש, והיה צורך שישאר מעט משמן שבפך לבטל בתוכו שמן של נס, ואם כן היה נס גם ביום הראשון שנשאר מעט משמן שבפך, ועל כן וכל מצות שמונת ימי חנוכה, נקבע לזכר נס זה לעשות חנוכה שמונה ימים כי גם ביום הראשון היה הנס שנשאר מעט משמן שבפך.

לפרשת השבוע-והתחלת פסחים

הבוקר אור והאנשים שולחו, ובמס' פסחים (דף ב.) מפרש, כמאן דאמר צפרא נהר וכדבר יהודה אמר רב דאמר לעולם יכנס אדם בכי טוב ויצא בכי טוב, ופירש"י היוצא לדרך יכנס ערבית לבית מלון בעוד החמה זורחת, ולמחר ימתין עד הנץ החמה ויצא וכו', ומה היא טובתו מפני החיות והלסטים. ובתוס' (ד"ה יכנס) הקשה הר"י דפרק הכנס (בבא קמא ס:) שהיה דטעם הוי משום מזיקין. ודקדק בצל"ח למה שביק רש"י הכא הטעם מפני המזיקין, דבפרק הכנס פירש"י (ד"ה בכי) גם כן הטעם מפני המזיקין, ובגליון הש"ס לרבי עקיבא איגר ז"ל בפסחים ציין להגמרא במס' יומא (דף כא. ד"ה היוצא יחידי) ששם פירש"י הטעם משום מזיקין. וצריך להבין למה שינה את טעמו הכא.

ואפ"ל על פי מה דאיתא שם להלן בגמרא (דף ח:) בעו מיניה מרב הני בני בי רב דדיירי בבאנא (פ' בכפרים שבבקה), מהו למיתן קדמא וחשיכא לבי רב, ופירש"י כלום יש להם לירא מן המזיקים, אמר להו ניתו, עלי ועל צוארי, (ודאי לא יזיקו שהמצוה מגינה עליהם). אך שם בגמרא מבואר דהיכא דשכיח היוצא חיששין, וצריך לומר דרב סבירא ליה דהיוצא דמזיקין הוי מילתא דלא שכיחא, ולכן צוה לתלמידיו לבא לבית המדרש, שאין להם לירא מן המזיקין, דבהיוצא דלא שכיחא אמרינן שולחי מצוה אינן ניזוקין.

ובזה יתבאר היטב דברי רש"י ז"ל, דהתם בפרק הכנס ובמס' יומא איירי בסתם היוצא בדרך, ולא מייתי בגמרא הך קרא דהבוקר אור, ואינו מדבר משלוחי מצוה, ולכן מפרש רש"י הטעם מפני המזיקין, דבסתם היוצא לדרך, צריך לירא אף מהיוצא דלא שכיחא, מה שאין כן הכא דאייתי קרא דהבוקר אור, שהפסוק מדבר בשבטים שהיו שולחי מצוה, שהלכו במצות אביהם לארץ מצרים להביא תבואה, הרי לא היה להם לחשוש מפני המזיקין, דהיכי דלא שכיחא היוצא אמרינן שולחי מצוה אינן ניזוקין, ולכן פירש"י הטעם מפני החיות ומפני הלסטים, דאלו שכיח היוצא, ואף בשלוחי מצוה חיששין.

בס"ד

ימי החנוכה

בני מאמר ג' נר מצוה אות כ"ב יששכר

ואלו המועדים חנוכה ... נתקנו
... להשתתף עם לומדי תורה
במעוֹת שנותנים להם כענין
זבולון ויששכר, ויזכה להיות
חלקו עם שומרי התורה ועוסקים בה
חלק כחלק יאכלו...

זייט דאס מקיים בהידור רב
דורכן מהנה זיין די הונדערטער בני תורה.

החזקת לומדי תורה

בני מאמר ג' נר מצוה אות ל"ז יששכר

וימי הצרות דהמן ויונים היה
מחמת העדר מחזיקי לומדי תורה,
ובזמן הישועה וגאולה נתקנו הב' מועדים
הללו לתיקון המדות הללו, על כן
תיקנו חז"ל בשתי מועדות
הללו להרבות בצדקה

זייט דאס מקיים בהידור רב
דורכן מהנה זיין די הונדערטער בני תורה.

גנוז לצדיקים לעתיד לבוא

בגמרא חגיגה יב ע"א איתא: ואור ביום הראשון איברי והכתוב ויתן אותם אלהים ברקיע השמיים וכתוב ויהי ערב ויהי בקר יום רביעי, כד' אלעזר דא"ר אלעזר אור שברא הקב"ה ביום ראשון אדם צופה בו מסוף העולם ועד סופו כיון שנסתכל הקב"ה בדור המבול ובדור הפלגה וראה שמעשיהם מקולקלים עמד וגנוזו מהן, שנאמר וימנע מרשעים אורם ולמי גנוז לצדיקים לעתיד לבוא שנאמר וירא אלהים את האור כי טוב ואין טוב אלא צדיק שנאמר אמרו צדיק כי טוב כיון שראה אור שגנוז לצדיקים שמח שנאמר אור צדיקים ישמח, כתנאי אור שברא הקב"ה ביום ראשון אדם צופה ומביט בו מסוף העולם ועד סופו דברי רבי יעקב וחכ"א הן הן מאורות שנבראו ביום ראשון ולא נתלו עד יום רביעי.

לעת"ל יוציא הארץ בלי זריעה

דבר פלא מובא בספרנו (בראשית א' ג') וזה לשון הבהיר: אור הוא אור שבעת הימים שהיה לצורך המתהוים בלתי זרע והוא יהיה לעתיד כדז"ל (נ' בתרא דכתובות) שיהיה אז לצורך מה שעתידה להוציא גלוסקאות וכלי מילת שלם מכל הזרע עכ"ל, וביאור דבריו הוא ענין דברי הגמרא (כתובות ק"א ע"ב) וא"ר חייא בר יוסף עתידה א"י שתוציא גלוסקאות וכלי מילת שנאמר יהי פיסת בר בארץ. ומבאר הספרנו שדבר זה שהארץ יוציא גלוסקאות וכלי מילת מבלי זריעה יהיה ע"י אור הגנוז שתגלה לעת"ל.

כל הטובות שבעולם הוא מאור הגנוז

יתירה מזו מצינו בספר הק' סידורו של שבת שלא רק לעת"ל ישפיע האור הגנוז טובה לעולם, אלא אף גם בזמנינו אלה כל הטובות שיש בעולם הוא נשפע מאותו האור והא לך לשון קדשו: כי הנה אמרתי על פסוק (בראשית א' ה') "ויקרא אלהים לאור יום", לע"מ מאמר רבותינו ז"ל (חגיגה יב ע"א) אור שברא הקדוש ברוך הוא ביום ראשון, אדם צופה ומביט בו מסוף העולם ועד סופו, וכשראה שאין העולם כדאי, עמד וגנוז לצדיקים לעתיד לבוא, הרי שאותו אור לא שמר רק יום אחד, והנה דרך בעולם, המזכיר את שם האיש לקרותו ולמנן ההכרה שיהיה ניכר היטב למי הוא קורא, מלויין לאדם שם לוי שבו ניכר שזה הוא אשר יקרא בשמו, ומצינו בגמרא (שם ה' ע"ב) דהו קרו לההוא תלמידא בי רב דחד יומא, פירוש, לסמן אותו בסימן, לידע אותו בסימנו בי רב דחד יומא, כן האור הגדול הנוכח אשר אדם היה צופה וכו' סמן הקב"ה בו לשבח לקרא אותו אור יום חד, כלשון אור דחד יומא, וזה: ויקרא אלהים לאור יום-פירוש, שקרא לאור הלז "יום" שהוא לרמוז שלא שמש אלא יום אחד, ועל כן קרא שמו "יום".

ולזה טעם לשבח מה שקרא הקב"ה לימים המיוחדים בגודל טובם לשון "יובים" דהיינו "יובים הביכורים" (במדבר כה, כז), "יובים השבתי" (שם שם טו), "יובים השמיני עצרת" (שם כט לה), ובינים שמחתכם ובמועדיכם" (שם י, ה), וכן "ויושע ה' ביום ההוא" (שמות יד, ט) הכל הוא מטעם הלז, וכמבואר בזוה"ק (מפור פח ע"א) על פסוק (תהלים לא ט) "מה רב טובך אשר צפנת ליראדך", וזה לשון "מה רב טובך" אור הגנוז, דבה עבד קודשה בריך הוא טב בעלמא, ולא מנע לה בכל יומא, בגין דבה אתקים עלמא וקאם עליה, "אשר צפנת ליראדך" דתנן נהורא עלאה עבד קדשא בריך הוא כד ברא עלמא, וגנו לה לצדיקא לעלמא דאתי וכו', ופרוש דברי הזהר, שכל הטובות הנעשים בעולם בדרך אור גדול, נעשה על ידי זה האור, והם הניסים הגללים והנפלאות הנראין לעין כל, כמאמר הקרא: "ויושע ה' ביום ההוא" פירוש, הישועה שנתגלה לעין כל בבקיעת הים, שהיה נס נגלה ונפלא, הכל היה מאותו אור הגנוז, דבה מתודע שמה דקדשא בריך הוא מסוף העולם ועד סופו, והוא הקרא "יום", וזה "ויושע ה' ביום ההוא" שהישועה הנגלה הזאת היה על ידי אור היום הנוכח.

אור הגנוז

לקראת יומי דחנוכה

ומה שכתב הזהר הק' "ולא מנע לה בכל יומא" או שפירשו שלא מנע לה בכל העיתים שנכתב בהם יום, כמו הם שכתוב בו "ביום ההוא", והוא רומז על ההוא אור שקראו הקב"ה אור יום, אור דחד יומא, ובכל מקום שכתוב בו "יובים" או פירשו דלא מנע לה בכל יומא בכל יום ממש לא ימנע מלעשות עמו דברים הטובים, וכדמשמע מדבריו בפרשת תרומה (קסט ע"א), שכתב שם וזה לשון: רבי יהודה אומר אלמלא אתגנוז מכל וכל, לא קאם עלמא אפילו רגעא חדא, אלא אתגנוז ואזדרעע עלמא, זרעא דעבד תולדין וזרעין ואבין, ומנה אתקים עלמא, ולית לך יומא דלא נפק מנה בעלמא ומקיים כלא וכו', עד כאן, אך שהוא נעשה בסתירת הפנים, כדרך (דברים לא, יח) "ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא" שאעשה הניסים הנעשים על ידי אור יום ההוא בחסתר פנים.

ל"ו שעות

נגד הזמן ששימש אור הגנוז

איתא במנהגים שיש להדליק בשבת ל"ו נרות כנגד ל"ו שעות ששימש אור הגנוז הראשון, שאדם הראשון נברא בע"ש, נמצא י"ב שעות מיום וא"ו וי"ד שעות משבת קודש ל"ו שעות ואח"כ גנוז, ואמר הוא (הרה"ק מקאריין) ז"י שהוא האור של ל"ו מסכתות [הוא ל"ו נרות דחנוכה] וכשנתגלה האור נעשה נס, בשבת ל"ו נרות כנגד ל"ו צדיקים וגנוז ל"ו מסכתות על ידי ששימש אור הגנוז ל"ו שעות וגנוז, ולזה בימי החשמונאים רצו לעקור התורה והתורה אור, לכן היה הנס באור. (אמרי פנחס) מצות נר חנוכה הוא מאור הגנוז כמבואר בסה"ק ע"ש, דחנוכה הוא ל"ו נרות ול"ו שעות שמשנה אותה האורה, והרשעים היונים ימ"ש גזרו על מצוות ששייכים לאור הגנוז, והם "חודש" שהוא יעקב אבינו שהיה מאור הגנוז (כנסא בזה"ק מקץ ע"ש) "שבת" הוא מעין עוה"ב וכו' היה אור הגנוז בשבת בראשון שבת בראשית, כמו"ש חז"ל במדרש בראשית, "מילה" הוא אור הגנוז כמו"ש בתיקון"ו ת"ט"ז "ותורה" הוא ג"כ אור הגנוז כמו"ש גנוז בתורה והיה הנס חנוכה שהזרז התורה"ק והמצוות למקובן אור הגנוז. (רדע"ש שלום שאין)

אוה"צ לצדיקים בזמן הזה

ומפורש יוצא מפי דבריו הק' בסידורו של שבת המיוסד על דברי הזה"ק שאף בזמן הזה בימי החושך תחת הגלות יוצא לנו טובה בכל יום ויום מאותו האור הבהיר, אבל כמוכן לכל שאנשים קרוצים מחומר כמונו אינם זוכים לראות במו עיניהם הטובה הנדולה שבא להם ע"י, אבל לא כן בצדיקי הדור אשר גילו לנו שהרגישו את האור ממש וראו בה מסוף העולם ועד סופו וכדו' ולכן נא ראה לשו"ק בספה"ק יושר דברי אמת אות ג: "שמעתי מפי הרב החסיד מו"ה גרשון לאצקיר תלמיד האלהי ר' דוב בער (מפערטש) ז"ל, שאמר בשם רבו (הבעל שם טוב הק'), על מאמר שאמרנו חז"ל (חגיגה יב, א) ראה הקב"ה האור שאינו כדאי להשתמש בו גנוז לצדיקים לעתיד לבוא, והקשה היכן גנוז... ותוכן דבריו, שאמר פירוש דברי רז"ל, שהתורה היא אור גדול, ומתחלה היה האור נגלה, ואחר כך גנוז הקב"ה, והיכן גנוז בתורה, גנוז והעלימו שאינו נגלה האור לטפשים ולאנשים בלתי שלימים, והם אינם משיגים הנעלם, אבל

הצדיקים החודרים לדברו ודורשי השם וחוקרים אותו כמטמונים, כמו שאמר הכתוב (משלי ב, ז): אם תבקשנה כספך וגו', אז עתיד לבוא עליהם האור, וזהו וגנוז לצדיקים לעתיד לבוא, ר"ל שעתיד לבוא לצדיקים האור על ידי דרישתם את הש"ת על ידי התורה, ומקור הדברים איתא בזוה"ק בראשית מז, א: "קב"ה ברא לבר נש בעלמא ואתקין ליה למחוי שלים בפולחניה ולא תקנט ארחיו בגין דיוכי לנהורא עלאה דגניו קב"ה לצדיקא ובמה יזכה ליה לבר נש לההוא נהורא, באורייתא" [תקב"ה ברא את האדם בעולם ותקן אותו שיחיה שלם בעבודתו ושיתקן דרכיו כדי שיזכה לאור העליון שגנו הקב"ה לצדיקים, ובמה יזכה האדם באותו האור הגנוז, על ידי עסק התורה, וראה עוד שם ח"א השמטות רסד, א, ובזוה"ק רות פה, ב: "יכול מאן דיוכה לרזי אורייתא זכי ליה דכתיב (משלי ו, כד) ותורה אור, וכתיב ויראה אלקים "את האור", בגימ' תר"ג שהיא התורה והיא האור הגנוז".

ומצינו ראינו בספה"ק דגל מחנה אפרים פרי בראשית ד"ה וירא אלקים: "ושמעתי מא"א (הבעל שם טוב הק') נשמתו עדן זללה"ה, היכן גנוז האור הוא ואמר שהש"י גנוז בתורה, ולכן משתמשים צדיקים בכל דור ודור באור ההוא, היינו ע"י התורה, שיש בה אותו האור שיכולין להסתכל בו מסוף העולם ועד סופו, כמו שראו עיני ממש כמה מעשיות מה שהיה לדודי זקני המנוח ר' גרשון קיטובער ז"ל (ניסו של הבעל שם טוב הק') שנסע לארץ הקדושה ארץ ישראל בשבת בחוץ לארץ ומה זה עשה בחוץ לארץ, והשיב לו דודי זקני באגרת שבאותו שבת עשה איזה גביר ברית מילה בחוץ לארץ, ושלח אחריו להיות מוחל אצלו, וכנהג וכהנה אשר קצרה היריעה מהכיל, אשר הסתכל ממש מסוף העולם ועד סופו, והכל היה על ידי אותו אור שגנוז בתורה", וכמו"כ מביא בספה"ק בני יששכר לחנוכה וז"ל: והנה בלעבור זה רואין הצדיקים ראה רוחניות למרחוק, גם בעולמות העליונים, כל אחד כפי השגתו בתורה, וכפי מה שמשיג שם מאותו האור הראשון הגנוז, והנה היונים הרשעים רצו לבטל התורה אור אשר בה גנוז האור הראשון, הנה בעת הישועה ליהודים היתה אור בנס, להראות התגברות אור התורה אשר האור הראשון גנוז בה, על כן נתקן ל"ו נרות נגד אור הגנוז ששימש ל"ו שעות. ובספה"ק זרע קודש (חוקק) מביא שהח"ק הרבי ר' אלימלך מליזנסק ז"ע שהוא בגדולתו השתמש באור הגנוז, והיה קשה לו מה זה שאמר חז"ל וגנוז לצדיקים לע"ל הלא הוא בעצמו מרגיש את האור הגנוז ומשתמש בו ואמר ששט דברי חז"ל גנוז לעתיד שבכונה גנוז לצדיקים שעתידין לבוא ע"י האור בקדושתם אפילו בחייהם ובעוה"ז.

חידו"ת שמחדשין הוא ע"י אוה"צ

עד מצינו שהאור הגנוז גנוז בתורה הקדושה וכה לימדנו רז"ל במס' חגיגה (נ"ד יב) שגנוז הקב"ה לצדיקים והיכן גנוז בתורה ולפי"ז חידשו לנו בספה"ק שכל החידושי תורה שהאדם הלומד מחדש הוא ע"י הארת אור הגנוז הגנוזה בתורה. וז"ל ספה"ק אגרא דכלה (בראשית) ויאמר אלקים יהיה אור שהאור שנברא בששת ימי בראשית גנוז בתורה, והעוסקים בתורה מה שמחדשים בתורה בכל יום תמיד, הוא מהארת אור הגנוז אשר בתורה עכ"ל. ובבני יששכר (לחנוכה) כתב וז"ל: כעת אבאר לך את אשר עם לבבי, האור הראשון היו מביטים בו מסוף העולם ועד סופו כמו שאמרנו רז"ל וגנוז הקב"ה לצדיקים והיכן גנוז בתורה כמו שכתבו קדמונינו בעלי רוח הקודש, וכל מה שהאדם רואה בכל פעם דבר חדש בתורה הוא מהאור הגנוז, על כן נקרא התורה או"ר (משלי כד, ו), ועל כן (נ"ב יב) חכם (בחקמת התורה) עדיף מנביא, כי על ידי התורה יתגלה לו אור הגנוז בכל פעם, וכל אחד כפי עסקו ועמלו בתורה, ועל ידי אור הגנוז יכול להבטיח בכל פעם נסתרות מסוף העולם וכו', (מה שאין כן הנביא לא בכל פעם התגלה לו הנבואה).

בשצילי הלכה

בירורי הלכות, נערך ונסדר ע"י מערכת "בית ועד לחכמים" שע"י מבצר הכוללים קרית יואל והיו למראה עיניו של הגה"צ דומ"ץ קרית יואל שליט"א

ההולך לבית אביו או חמיו וכדומה באיזה מקום יש להדליק

מי שמתעכב בהאטע"ל בימי חנוכה

לילך לבית אביו, [בגון שבא להאכסניא בזמן מאוחר ואין הזמן מספיק לילך לבית אביו, או כשבית אביו הוא רחוק מהאכסניא שלו], יכולין לסמוך על הפוסקים המקילין להדליק בכה"ג במקום השינה.^א
(ד) וכן מי שנסע לעיר אחרת להשתתף בשמחת חתונה או שבע ברכות, והולך לישן בבית קרובו או בהאטע"ל, אם אפשר יש להדר להדליק במקום אכילה, ובשעת הדחק שקשה לו להדליק במקום האכילה יכול להדליק במקום השינה.^ב
(ה) מה שנתבאר דכשיש לו שני בתים אחד שאוכל שם ואחד שישן שם, יש להדליק במקום שאוכל ולא במקום שישן, זה דוקא כששניהם שווין, והיינו שבשני הבתים דר שם רק ללילה אחד או ב' [כמו הדוגמאות שבסעיף ג' וד'] או כשרד בשני בתים בקביעות, אבל אם מקום האכילה הוא רק באקראי ומקום השינה הוא בקביעות אז יש להדליק דוקא במקום השינה, ולא במקום שאוכל באקראי דאם מדליק שם הוי כמדליק ברחוב העיר.^ג

(א) בית שיש בו כמה חדרים יכולים להדליק נרות חנוכה בכל החדרים, ואין צריך להדליק דוקא במקום שאוכל [קא"ך וכדו']^א, אבל יש להדר להדליק בפתח [או בחלון החדר] שיהיה שם יותר פרסומי ניסא לב"ב^ב, והיינו במקום שיתעכבו שם בני ביתו רוב זמן שהנרות דולקין.
(ב) כל זה כשיש לו רק בית אחד [כמו רוב בני"א], אבל מי שיש לו שני בתים אחד שאוכל שם ואחד שישן שם, אז יש להדליק במקום שאוכל דוקא ולא במקום שישן.^ג
(ג) ועל כן מי שנסע ביחד עם ב"ב לעיר אחרת על שב"ק, ובדעתו לאכול הסעודות שב"ק בבית אביו או חמיו, אבל בדעתו לילך לישן בבית אחר, נמצא שבשבת זה יהיה לו שני בתים אחד לאכילה ואחד לשינה, אם אפשר יש להדר להדליק נרות חנוכה בבית אביו או חמיו במקום אכילה, ובשעת הדחק שקשה לו

^א אף שיתבאר לקמן שמקום אכילה הוא העיקר, היינו כשיש לו שני בתים אבל בבית אחד ליכא נפק"מ דאף חדר השינה הוי במקום אכילה, כן מבואר בשו"ת שארית יוסף (סימן ע"ג) דאזיל שם כשיטתו דמקום השינה הוא עיקר מקום הדלקה, מ"מ כתב דאם יש לו בקרוב תיכף אצל מקום אכילה מקום לינה מקרי ההדלקה מקום לינה, וה"ה לדין דנקטין דמקום האכילה הוא העיקר מ"מ בבית אחד ליכא נפק"מ באיזה חדר מדליק ע"ש, וכ"פ בשו"ת שלחן השלח (ח"ג סימן פ"ג), וכ"פ שו"ת מנחת יצחק (ח"ז סימן מ"ח) אלא שכתב שיש מדקדקים להדליק בחדר האכילה דוקא, ולשון הטו"ז (סי' תרע"ז סק"ב) מסייעתם, שכתב שם בזה"ל בלי שיש לו חדר מיוחד לאכילה, וחדר אחר לשיכבה, אך העיקר הוא חדר האכילה וכי' עכ"ל, הרי דייק חדר וחדר ולא בית ובית, ומ"מ י"ל דהטו"ז מיידי באופן דאין פרסום יותר בחדר אחר מבחדר אכילה, אבל ביש יותר פרסום בחדר אחר מדליקין שם, עכ"ל.

^ב דבזמנא דעיקר פרסומי ניסא הוא לבני ביתו, וע"ז במנחת יצחק.

^ג טו"ז (סי' תרע"ז סק"ב) בדעת הרמ"א (שם סעיף א') והרשב"א בתשובה שהוא המקור לדברי הרמ"א הנ"ל, וכ"פ האחרונים, וע"ז בהערה שאח"ז.

ולענין בחורי ישיבות האוכלים בכל יום בשיבה וישנים בבית אביהם לכאורה לפי הנתבאר ה' צריכים להדליק בשיבה, ואם רוצים להדליק בבית אביהם נכון שיאכלו סעודת הערב [נאכטמא"ל] בביתם כדי לצאת מכל ספק, כ"פ בשו"ת מנחת יצחק (ח"ז סימן מ"ח), וע"ז בשו"ת שלחן השלח (ח"ג סימן פ"ג),
^ה תהי' מלשון רמ"א וטו"ז ושאר פוסקים נראה דאף אם האורה אוכל בחדר אחד, אעפ"כ יש לו להדליק במקום האכילה ולא במקום השינה, אכן המנחת פתים (סי' תרע"ז) כתב דמש"כ הרמ"א להדליק במקום האכילה זה דוקא כשאוכל בחדר בפני עצמו, אבל כשאוכל בחדר אחד עם הבעה"ב דמדינא אין צריך להדליק דסגי בהשתתפות בפרטתו רק דהוא אינו רוצה לצאת בבעה"ב, אז יש להדליק במקום לינה ששם יש לו חדר לעצמו ע"ש, ואי שמסתמכות כל הפוסקים לא משמע כן, מ"מ בשעה"ד כתבנו להקל בצירוף דבלא"ה דעת רש"ל ועוד פוסקים דמקום לינה הוא העיקר, וכ"פ הגה"צ דומ"ץ שליט"א בתשובה (עדיין בכת"ז), מטעם הנ"ל וצ"ע עוד בשו"ת פרי השדה (ח"ב סי' ע') כתב ג"כ דבריעבר יכולין להקל להדליק במקום השינה, כשהוא סומך אצל אחר דאם אינו רוצה להדליק אינו מחויב דנפטור בהדלקת הבעה"ב, וכסברת מנח"פ הנ"ל, וע"ז דהראה מקום לומר שגם דעת הרשב"א הוא להקל דיכולין להדליק במקום השינה ודלא כטו"ז ע"ש.

^ו ובני"ל בהערה הקודם

^א ואברך מיד אחר חתונתו שאוכל תמיד בבית חמיו, ע"י בשו"ת מנחת יצחק (ח"ז סימן מ"ח) שכתב שאף שהולך לאכול בבית חמיו בכל יום סעודת הערב [נאכטמא"ל] וכן בשבתים ויר"ט, ונמצא לכאורה דיש לו שני בתים בקביעות ולפי הנתבאר ה"ל להדליק בבית חמיו, דאעפ"כ יש לו להדליק בביתו שדר שם בקביעות והוא עיקר דירתו וישן שם תדיר ועושה שם כל תשמישיו, דמקום השינה יותר קביעות מהמקום אכילה, והוי ל"ה הקביעות של אכילה אצל אביו או חמיו לעומת שינה בבית עצמו כמו באקראי, דמבואר בטו"ז ומג"א דצריך לילך לביתו להדליק שם ע"ש, ובפרט יש להוסיף שבביתו שישן שם הוא גם מקום אכילתו בקביעות לסעודת שחרית וצהרים, והנה"צ דומ"ץ שליט"א בתשובה (עדיין בכת"ז) צ"ע שכ"כ בשו"ת משיב טעם (סי' צ"ח), וכתב שם הטעם שאדרבה אם לא ידליק בתוך ביתו יהיה חשדא כשאורח יבא לעיקר ביתם שדר וישן ולומר שם תמיד ויראה שלא הדליק שם נרות ע"ש.

^א וזה מלשון הטו"ז (סי' תרע"ז סק"ב). וכנראה דעתו דמכיון שיש לו בית הקבוע אינו יוצא בהדלקתו בבית שהולך באקראי, ואף ברעבר צריך לחזור ולהדליק בביתו, וכמו שנתבאר בשבוע העל"ט דאחד מתנאי מצות נר חנוכה הוא שידליקנו בביתו ולא ברחוב או בבית השיח לחבירו, וכן כתב המג"א (סק"ז) בשם שו"ת שארית יוסף (סימן ע"ג), וע"ז בהערה שאח"ה.

^ב ע"בט"ז (הנ"ל) דמי שאוכל בבית חבירו באקראי ושוהה שם שעה ושתיים וחזור לביתו, אין על זה דין אכסנאי, ואינו רשאי להדליק שם [אפילו כשאשתו מדלקת עליו בביתו] דהוי כמדליק ברחוב ע"ש, ובב"ח שם כתב טעם אחר, דאם לא ידליק בביתו יחשדו אותו שלא הדליק כלל, והנה לכאורה הב"ח חולק עם הטו"ז, וסובר דאי ליכא טעם חשד שפיר יכול להדליק בבית חבירו אע"פ ששוהה שם רק שעה ושתיים כשאוכל שם, ויש מאחרוני זמננו שכתבו דמכיון שהמ"א (סק"ז) צ"ע להב"ח אלמא שחולק עם הטו"ז, אך באמת אינו מוכרח, דהמג"א לא הביא הטעם של הב"ח, וגם האי דינא אינו מביא מהב"ח רק מהשארית יוסף ושם אינו מבואר להדיא האי טעמא של הב"ח, ורק חסיפה של המג"א הוא מהב"ח ע"ש, וע"ז גם במשנ"ב (סק"ק י"ב ושעה"צ סק"ב) וברכת הבית (שני"ד סעיף י') שמביאין דין זה מטו"ז ומג"א ביחד, ובמסגרת השלחן (סי' קל"ט סק"ב) צ"ע להטו"ז ואחרונים, וכן כתבו כמה אחרונים, ע"כ למעשה צריכין לחוש לדברי הטו"ז, וע"ז להלן מדין זה.

(ח) ואם יוצא מביתו קודם פלג המנחה, וכן אם הולך ממקום עבודתו תיכף לבית אביו או חמיו, יכולין להקל להדליק בברכה בבית חמיו או אביו במקום שאוכל שם

^{יט} כ"פ הגה"צ הדומ"ץ שליט"א, דיש לאכול שם מידי, דאס רוצה לחזור מיד אחר הזמן ואינו רוצה להתעכב כלל שם נכון יותר להדליק בביתו.

כל הזכויות שמורות © על פי דין תוח"ק או אוסרים להעתיק בכל אופן שהוא מאמרים שלמים או חלקם שנדפסו בגליוניו בלי רשות כתב מהמערכת הנדפסה לנדב וליוני. כל פרסום מודעות ללא איור והעיתור יתקשר עם המערכת מ"ה הטי"ז: 4421 - 418 (845) אי מ"ה פקדס 1842 - 339 (206)